

D • N

30/7 1952

Rasfrågan och partierna i USA

Väldiga förbättringar har under och efter andra världskriget kommit till stånd i de amerikanska negrernas ställning. Åtskillnaderna på olika områden mellan vita och negrer har minskats, negrerna har i stor utsträckning fått reell — inte bara formell — rätt att rösta även i sydstaterna, likställighet i fråga om undervisningen har stadfäst och i stegrad omfattning praktiskt genomförts, lynchningar och andra liknande brott har i hög grad reducerats. Till stor del beror allt detta utan tvivel på att den allmänna opinionen, framför allt i Norden, och det härskande demokratiska partiet krävt en ändring i förhållanden som utgjort och ännu utgör en skamfläck på den amerikanska demokratin. Det mesta har emellertid inte åstadkommit genom unionell lagstiftning, utan på annat sätt: genom utslag av högsta domstolen, ändring i delstaternas lagar och praxis, en humanare och tolerantere hållning hos folket.

På några väsentliga punkter synes ett fortsatt framsteg vara beroende, eller åtminstone starkt kunna främjas, av unionella ingripanden genom lagstiftning. Det gäller att göra lynchning till ett brott som kan beivras av unionen; hittills faller den straffrättsliga kompetensen här — liksom i huvudsak på andra områden — under staterna. Det gäller att säkra den politiska jämlikheten, bland annat genom borttagande av den särskilda röstkatt (poll tax) som ännu finnes i ett fåtal stater. Det gäller kanske framför allt att, efter mönstret i en rad nordstater, generellt stadga förbud mot diskriminering vid privat anställning; ett sådant förbud som effektivt tillämpades skulle vara ett dräpslag för hela segregationen i Södern. En konstitutionell reform som egendomligt nog vore av stor betydelse för genomförandet av dessa lagstiftningsreformer är begränsningen av talerätten i den unionella senaten. Enligt fast tradition är denna talerätt — i motsats till representanthuset — fri; detta ger sydstatssenatorerna möjlighet att hindra förhatliga reformer genom obstruktion; talerätten blir alltså i praktiken en vetorätt för Södern.

Partiernas ställningstagande vid årets nationalkonvent visar vilja att gå vidare på den inslagna vägen, men också en viss tveksamhet, en viss försiktighet beträffande medel och metoder. Denna tveksamhet sammanhänger uppenbarligen främst med den politiska utvecklingen i Södern under senare år. Södern har sedan inbördeskriget nästan genomgående röstat med demokraterna, det parti som återställde de vitas valde efter det misslyckade försöket till ut-

brytning ur unionen, även sedan detta parti — på grund av allmän radikalism och för att vinna de många negerrösterna i norr — under Franklin Roosevelt och Truman blivit förkämp för likställigheten. Men dixiekraternas säraktion år 1948, varvid fyra sydstater röstade mot Truman, klagade på de konservativa sydstatsmännens lojalitet inte är gränslös. Och denna säraktion gav tillika republikanerna, sedan partiets bildande negrernas beskyddare, men på denna punkt under senare år utsatta för en mordande konkurrens av motpartiet, förhoppningar om framgångar i Södern; dixiekraterna, och över huvud de i Södern dominerande folkgrupperna, är ekonomiskt-socialt mera konservativa än Nordens demokrater och står från denna synpunkt republikanerna nära. Kort sagt: sydstaterna har visat tendenser till partipolitisk självständighet, deras marknadsvärde på partiernas börs har därmed stigit, de har kunnat tänkas bli tungan på vägen i den kommande valstriden.

Det republikanska programmet bär spår av dylika överväganden, även om dessa spår inte är klart markerade. Utta-landena om "medborgerliga rättigheter" är mindre stramt formulerade än år 1948. Man begär fortfarande unionell lagstiftning mot lynchning och röstskatter. Man begär också lagstiftning mot diskrimination vid anställning, men betonar i detta sammanhang "varje stats rätt att reglera och råda över sina inhemska institutioner", tydligen en antydning om att man inte vill gå hårt fram då det gäller att få bort segregation och liknande ting i Södern. Negerdelegaterna vid konventet betonade att denna passus inte hindrar arbete för en obligatorisk unionell lagstiftning mot diskrimination vid anställning, men just detta betonande tyder på att man ansåg formuleringen något oroande. Märkligast är kanske dock att general Eisenhower förklarar sig ämna driva en energisk valpropaganda i Södern; det har förr ansetts otänkbart att en republikansk president skulle göra ansträngningar inom detta område. Och det är tydligen inte till negrerna och radikalerna som Eisenhower — i anslutning till partiets äldre traditioner — ämnar vädja, utan till de grupper, särskilt starka i Virginia och Texas, som bildat en konservativ opposition mot "den nya given" och som är relativt konservativa även i rasfrågan.

Demokraternas program har i några punkter utformats under intrycket av detta republikanernas hot. Det skulle föra för långt med en detaljgranskning, men påpekas bör att förslag om begränsning av talerätten i senaten avvisades likaväl som inom det republikanska partiet och att 1952 års program i motsats till 1948 års framhåller att de önskade reformerna i första hand kräver "insatser från enskilda medborgare och åtgärder av delstatliga och lokala styrelser". Unionella ingripanden begärs visserligen också, med större energi än i det republikanska programmet, men de citerade orden tyder på vilja till uppgörelse och kompromiss med de konservativa sydstatsmännen. Samma intryck gav konventets förhandlingar; Stevensons vilja att överbygga motsättningarna är allmänt omvittnad. En dixiekratisk utbrytning lär därför inte nu vara att befara; vad demokraterna

kan frukta är att några sydstater går över till Eisenhower.

Vad ovan sagts får inte leda till slutsatsen att Eisenhower och Stevenson eller flertalet republikaner och demokrater skulle ha tagit ett steg bakåt i rasfrågan; det är fråga om politisk anpassning och taktik. Inte heller finns det anledning att befara att framstegsarbetet på detta centrala område skall stoppas eller fördröjas. Den opinion som ofta kallas Nordens, men som i själva verket härskar i drygt tre fjärdedelar av USA — med växande stöd inom Södern — begär inom båda partierna aktioner för likställighet raserna emellan. Hos många iakttagare finner man den bestämda åsikten att även det konservativa sydstatslägret börjar komma till insikt om vad klockan är slagen, om att ett fortskridande mot tolerans och jämlikhet är ofrånkomligt. Det är i själva verket en kombination av sådana förhoppningar, taktiska beräkningar och vilja att undvika alltför svåra slitningar mellan skilda regioner som i dagens läge är utslagsgivande. Aldrig förut har amerikanerna varit mera medvetna än nu om vad deras tro på folkstyrelse och rättvisa kräver.